DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

28. april 2005 *

I sag C-104/03,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, indgivet af Gerechtshof te Amsterdam (Nederlandene) ved afgørelse af 12. december 2002, indgået til Domstolen den 6. marts 2003, i sagen

St. Paul Dairy Industries NV

mod

Unibel Exser BVBA

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann (refererende dommer), og dommerne N. Colneric, J.N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič og E. Levits,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer
justitssekretær: ekspeditionssekretær M.F. Contet,

* Processprog: nederlandsk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 14. juli 2004,

efter at der er afgivet indlæg af:

— St. Paul Dairy Industries NV ved advocaat R.M.A. Lensen

— Unibel Exser BVBA ved advocaat I.P. de Groot

— den tyske regering ved R. Wagner, som befuldmægtiget

— Det Forenede Kongeriges regering ved K. Manji, som befuldmægtiget, bistået af barrister T. Ward

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved E. Manhaeve og A.-M. Rouchaud-Joët, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 9. september 2004,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 24 i ovennævnte konvention af 27. september 1968 om retternes kompetence og om

fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1 og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1, herefter »konventionen«).

2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem St. Paul Dairy Industries NV (herefter »St. Paul Dairy«) og Unibel Exser BVBA (herefter »Unibel«) — begge etableret i Belgien — i forbindelse med afhøring af et vidne, der har bopæl i Nederlandene.

Retsforskrifter

Konventionen

3 Konventionens artikel 24 har følgende ordlyd:

»De foreløbige, herunder sikrende, retsmidler, der er fastsat i en kontraherende stats lovgivning, kan kræves anvendt af den pågældende stats retslige myndigheder, selv om en ret i en anden kontraherende stat i medfør af denne konvention er kompetent til at påkende sagens realitet.«

National ret

4 Artikel 186, stk. 1, i Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (den nederlandske retsplejelov, herefter »RV«) bestemmer, at såfremt loven giver adgang til at føre vidnebevis, kan en forberedende vidneafhøring efter begæring foretages forud for et sagsanlæg.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

5 Ved kendelse af 23. april 2002 anordnede Rechtbank te Haarlem (Nederlandene) på begæring af Unibel en forberedende afhøring af et vidne, der havde bopæl i Nederlandene.

6 St. Paul Dairy appellerede kendelsen til Gerechtshof te Amsterdam, idet selskabet gjorde gældende, at de nederlandske retsinstanser savnede kompetence til at træffe afgørelse i den af Unibel anlagte sag.

7 Med hensyn til den materielretlige tvist i sagen mellem Unibel og St. Paul Dairy fremgår det af forelæggelseskendelsen, at der er enighed om, at begge parter er etableret i Belgien, at retsforholdet, der er genstand i sagen, er omfattet af belgisk ret, at den kompetente ret i sagen er retten i Belgien, og at der hverken er anlagt sag i Nederlandene eller i Belgien vedrørende denne sag.

8 Under disse omstændigheder har Gerechtshof te Amsterdam besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Falder det i artikel 186 ff. i [RV] regulerede retsinstitut, der benævnes »forberedende vidneafhøring forud for et sagsanlæg«, ind under Bruxelles-konventionens anvendelsesområde, også når henses til, at retsinstituttet, som fastsat i den nævnte lov, ikke kun skal gøre det muligt at afhøre vidner straks efter, at de faktiske omstændigheder har fundet sted, og dermed forhindre, at beviser går tabt, men også og især muliggøre, at interesserede under et eventuelt senere civilprocessøgsmål — de, der overvejer at anlægge sag, de, der forventer et sagsanlæg, samt tredjemand, der på anden måde har en interesse i sagen — får mulighed for at få afklaring over de faktiske omstændigheder (som de måske endnu ikke nøjagtig kender), således at de vil være i stand til bedre at vurdere deres stilling, navnlig med hensyn til spørgsmålet om, hvem sag skal anlægges mod?

2) Kan det i bekræftende fald antages at være et retsmiddel som omhandlet i Bruxelles-konventionens artikel 24?«

Om de præjudicielle spørgsmål

9 De forelagte spørgsmål, som skal behandles under ét, omhandler i det væsentlige det spørgsmål, hvorvidt en begæring om vidneafhøring forud for selve hovedsagen, med henblik på at give den begærende mulighed for at vurdere, om det er hensigtsmæssigt at anlægge sag, er omfattet af konventionens anvendelsesområde, og i så fald som et foreløbigt, herunder sikrende retsmiddel som omhandlet i konventionens artikel 24.

10 Indledningsvis bemærkes, at konventionens artikel 24 kun kan påberåbes til støtte for erhvervelse af foreløbige, herunder sikrende retsmidler, når forholdet er omfattet af konventionens anvendelsesområde som defineret i konventionens artikel 1 (dom af 27.3.1979, sag 143/78, De Cavel, Sml. s. 1055, præmis 9, af 31.3.1982, sag 25/81, C.H.W., Sml. s. 1189, præmis 12, og af 17.11.1998, sag C-391/95, Van Uden, Sml. I, s. 7091, præmis 30). Det tilkommer således den nationale ret at fastslå, om dette er tilfældet i hovedsagen.

11 Konventionens artikel 24 tillader en ret i en kontraherende stat at træffe afgørelse vedrørende en begæring om foreløbige, herunder sikrende retsmidler, selv om den ikke er kompetent til at påkende sagens realitet. Denne bestemmelse indeholder således en undtagelse til den kompetenceordning, der gælder i henhold til konventionen, og den skal derfor fortolkes restriktivt.

12 Undtagelsesværnetinget i konventionens artikel 24 har til formål at sikre, at partnerne ikke lider tab som følge af den lange sagsbehandling, der er forbundet med enhver internationale procedure.

13 I overensstemmelse med denne målsætning skal »foreløbige, herunder sikrende retsmidler« i den forstand, hvori udtrykket er benyttet i konventionens artikel 24, forstås som retsmidler, som inden for de områder, der er omfattet af konventionens anvendelsesområde, skal sikre opretholdelsen af en bestemt faktisk eller retlig situation med det formål at beskytte rettigheder, der i øvrigt påstås anerkendt ved afgørelsen af sagens realitet (dom af 26.3.1992, sag C-261/90, Reichert og Kockler, Sml. I, s. 2149, præmis 34, og Van Uden-dommen, præmis 37).

14 Anvendelse af disse retsmidler kræver, at retten har et særligt overblik og nøje kendskab til de konkrete omstændigheder, under hvilke retsmidlet skal udfolde sin virkning. Retten skal generelt kun give tilladelsen på betingelser, som garanterer den foreløbige, herunder sikrende karakter af det retsmiddel, den vil anordne (dom af 21.5.1980, sag 125/79, Denilauler, Sml. s. 1553, præmis 15, og Van Uden-dommen, præmis 38).

15 Den i hovedsagen begærede foranstaltning, nærmere bestemt afhøring ved en ret i en kontraherende stat af et vidne, der har bopæl på denne stats område, har til formål at få afklaring over de faktiske omstændigheder, der kan være udslagsgivende for afgørelsen af en senere sag, for hvilken en ret i en anden kontraherende medlemsstat er kompetent.

16 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at denne foranstaltning — hvortil der ifølge den kontraherende stats lovgivning ikke kan knyttes nogen særlige betingelser — har til formål, med henblik på at give den begærende part mulighed for at vurdere behovet for at anlægge sag, at fastlægge relevansen af de anbringender, der vil kunne påberåbes i sagen.

17 Eftersom den for den nationale ret begærede foranstaltning ikke er begrundet af andre forhold end den begærende parts mulighed for at vurdere behovet for at anlægge en hovedsag, skal det fastslås, at det retsmiddel, der er fremsat begæring om i hovedsagen, ikke falder ind under anvendelsesområdet for konventionens artikel 24, således om dette fremgår af præmis 12 og 13 ovenfor.

18 I den forbindelse skal det bemærkes, at meddelelse af et sådant retsmiddel let kunne anvendes til at omgå kompetencereglerne i konventionens artikel 2 og 5-18 allerede under sagens tilrettelæggelse.

19 Nu kræver retssikkerhedsprincippet, som er et af konventionens formål, imidlertid, at kompetenceregler, der fraviger den hovedregel, der er fastsat i konventionens artikel 2, herunder reglen i artikel 24, fortolkes således, at en normalt velunderrettet sagsøgt skal kunne forudse, ved hvilken ret ud over retten i den stat, hvor han har bopæl, hans interesser under en retssag måtte skulle forsvares (jf. i den retning dom af 28.9.1999, sag C-440/97, GIE Groupe Concorde m.fl., Sml. I, s. 6307, præmis 23 og 24, af 19.2.2002, sag C-256/00, Besix, Sml. I, s. 1699, præmis 24, og af 1.3.2005, sag C-281/02, Owusu, Sml. I, s. 1383, præmis 38-40).

20 En anvendelse af det i hovedsagen omhandlede retsmiddel ville ligeledes betyde, at en række retsinstanser ville få tillagt kompetence i en tvist, der udspringer af samme retsforhold, hvilket er i strid med konventionens formål (dom af 20.3.1997, sag C-295/95, Farrell, Sml. I, s. 1683, præmis 13).

21 Såfremt disse retsfølger, som er nævnt i præmis 18 og 20 i nærværende dom, måtte være forbundet med anvendelsen af konventionens artikel 24, kan de kun retfærdiggøres i det omfang, de er i overensstemmelse med formålet med denne artikel.

22 Således som det er fastslået i denne doms præmis 17, findes dette ikke at være tilfældet i hovedsagen.

23 En begæring om vidneafhøring under sådanne omstændigheder som i hovedsagen kan endvidere anvendes som et middel til at undgå anvendelse af de regler — der med samme garantier og virkninger for samtlige borgere — gælder for fremsendelse og behandling af anmodninger om bevisoptagelse, fremsat af en ret i en medlemsstat, men som skal gennemføres på en anden medlemsstats område (jf. Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28.5.2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område (EFT L 174, s. 1)).

24 På grundlag af disse overvejelser er det udelukket, at et retsmiddel, hvis væsentligste formål er at give den begærende part mulighed for at vurdere muligheder og risici ved et eventuelt sagsanlæg, kan betragtes som et foreløbigt, herunder sikrende, retsmiddel som omhandlet i konventionens artikel 24.

25 De forelagte spørgsmål skal herefter besvares med, at konventions artikel 24 skal fortolkes således, at en begæring om vidneafhøring med henblik på at give den begærende part mulighed for at vurdere det formålstjenlige i at anlægge sag, mulighederne for at vinde sagen og relevansen af de anbringender, der kan påberåbes, ikke er omfattet af begrebet »foreløbige, herunder sikrende retsmidler«.

Sagens omkostninger

26 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 24 i konvention af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse, ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse, ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse, skal fortolkes således, at en begæring om vidneafhøring med henblik på at give den begærende part mulighed for at vurdere det formålstjenlige i at anlægge sag, mulighederne for at vinde sagen og relevansen af de anbringender, der kan påberåbes, ikke er omfattet af begrebet »foreløbige, herunder sikrende retsmidler«.

Underskrifter